

دوره ۵۱، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

صفحات ۵۰۳ تا ۵۲۱ (مقاله پژوهشی)

DOI:10.22059/JQCLCS.2022.292559.1499

جستاری در پولشویی از طریق ارزش‌های رمزنگاری شده

مهدی مددی *

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه کاشان، اصفهان،

ایران

سعید قماش‌سی

دانشیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق، دانشگاه کاشان، اصفهان، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۸/۲۴ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲)

چکیده

مسئله پذیرش ارزش‌های رمزنگاری شده در داخل کشور همواره با چالش‌ها و نگرانی‌هایی همراه بوده است؛ یکی از چالش‌های اساسی در این زمینه مسئله «پولشویی» از طریق این ارزش‌هاست، چراکه باور عمومی و حتی قانونگذار آن است که ارزش‌های مذکور اساساً به منظور انجام اعمال مجرمانه و به خصوص پولشویی پدید آمده‌اند و به همین منظور، نظر به ممنوع‌سازی مبادلات ارزش‌های رمزنگاری شده دارند. با این حال نمی‌توان از گسترش این ارزش‌ها در سطوح داخلی و بین‌المللی چشم فرو بست و باید اقدام‌هایی در عرصه کنترل مخاطرات ارزش‌های رمزنگاری شده داشت و با پذیرش کنترل‌شده این ارزش‌ها از محاسن آنها بهره گرفت. در همین زمینه پژوهش حاضر به واکاوی روش‌های مقابله با مهم‌ترین مخاطره ارزش‌های رمزنگاری شده - که همان پولشویی از طریق ارزش‌های رمزنگاری شده است - پرداخته است و رکن انتاجی آن را می‌توان چنین مختصر دانست که مقابله با پولشویی از طریق ارزش‌های رمزنگاری شده نیازمند «افزایش اقدام‌های نظارتی در سطوح داخلی و بین‌المللی»، «همکاری‌های مشترک بین‌المللی به منظور کشف تخلفات و مجازات متخلفان»، «بهره‌جویی از قوانین و راهکارهای مقابله با پولشویی و تروریسم مالی» که در سایر کشورها و یا در سطوح بین‌المللی اجرایی شده‌اند، «قانون‌مدار ساختن» این ارزش‌ها و استفاده از راهکارهایی چون «شناخت مشتری» است.

واژگان کلیدی

ارزش‌های رمزنگاری شده، بیت کوین، پولشویی، قانون‌مندی‌سازی، FATF.

* mahdimadadi@grad.kashanu.ac.ir

ORCID iDs: <https://orcid.org/0000-0002-5103-3051>

مقدمه

پیشرفت و گسترش فناوری در عرصه جهانی اگرچه سبب راحتی در زندگی انسان‌ها در عرصه‌های مختلف -اعم از کشف جرم برای ضابطان قضایی- شده است، لکن مجرمان نیز به‌عنوان بخشی از جامعه جهانی از این پیشرفت‌ها در عرصه‌های مجرمانه بهره‌جویی کرده‌اند. برای مثال در سال‌های اخیر جرائم جدیدی چون جعل هویت از طریق صفحات مجازی پدید آمده یا سرقت و کلاهبرداری مبالغ کلان با سهولت و دستاوردهای بزرگ‌تر همراه شده است و همین موضوع در نهایت در برخی موارد به صعوبت زندگی اجتماعی منتهی شده و سبب شده است تا پیشرفت فناوری واجد شرایط دوسویه‌ای باشد.

یکی از پیشرفت‌های فناوری در سال‌های اخیر را می‌توان پدیده ارزش‌های رمزنگاری‌شده دانست که اگرچه بیش از ده سال از پدیدآیی آن گذشته است، همچنان پدیده‌ای بدیع به‌شمار می‌آید که درک ابعاد مختلف آن به راحتی میسر نیست. علی‌ای حال این پدیده بدیع اگرچه در سطح بین‌المللی گسترش یافته است و جامعه آماری زیادی به مبادله و استخراج آنها می‌پردازند، اما تاکنون دولت‌های مختلف اغلب به دلیل مخاطرات ناشناخته آنها اقدامی در جهت قانونمندی‌سازی این ارزها نداشته‌اند. از جمله مخاطراتی که سبب شک و تردید قانونگذاران در پذیرش رمزارزها شده است، مسئله ارتباط فی‌مابین پولشویی و ارزش‌های رمزنگاری‌شده است. موضوع مانحن فیه به دو قسم قابل رخ دادن است، نخست آنکه ارزش‌های رمزنگاری‌شده مورد پولشویی واقع شوند (به عبارت دیگر عملیات پولشویی بر خود رمزارزها حادث شود) و دوم آنکه پولشویی از طریق این ارزها به‌وقوع بپیوندد (به عبارتی رمزارزها به‌مثابه ابزاری در عملیات پولشویی واقع شوند). پژوهش حاضر به دنبال بررسی قسم دوم این رویداد - که همان پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری‌شده است - خواهد بود.

مسئله اصلی پژوهش حاضر آن است که خطر پولشویی از طریق ارزش‌های رمزنگاری‌شده را به چه نحوی می‌توان مدیریت کرد؟ به عبارت دیگر یکی از موانع مهم بر سر راه پذیرش رمزارزها در نظام مالی - حقوقی ایران، مسئله قابلیت پولشویی از طریق این ارزهاست و قانونگذار به سبب رابطه مجهول میان پولشویی و ارزش‌های رمزنگاری‌شده از پذیرش آنها اجتناب ورزیده است. در راستای این موضوع، مسئله این پژوهش نیز بررسی طرق رویارویی و کنترل مخاطره مذکور است. به‌منظور رویارویی با پدیده پولشویی از طریق ارزش‌های رمزنگاری‌شده باید شناخت مختصری از خصصت‌های این ارزها داشت و به عبارتی تبیین کرد که این ارزها واجد چه ویژگی‌هایی هستند که موضوع پولشویی از طریق آنها را نگران‌کننده ساخته است؟ (وجه معرفتی)، پس از این موضوع به

بررسی تجارب مقابله‌ای در سطوح داخلی و بین‌المللی پرداخته خواهد شد (وجه تقنینی) تا تبیین شود که نظام تقنینی چه ظرفیت‌ها و راهکارهایی را به‌منظور رویارویی با پولشویی از طریق رمزارزها می‌تواند اتخاذ کند؟ در نهایت نیز پیشنهادهایی در جهت طرق ممکنه و مؤثر در مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده (وجه کاربردی) ارائه خواهد شد.

۲. واکاوی معرفتی ارزشهای رمزنگاری شده

اهمیت سخن در خصوص تحلیل معرفتی ارزشهای رمزنگاری شده از آن حیث است که باید ابتدا تصویر صریح و صحیحی از ارزشهای رمزنگاری شده ترسیم شود و در پرتو چنین ترسیمی، با شناخت ابعاد مختلف، چالش‌ها و ظرفیت‌های این ارزشها سعی شود با نگاهی کارآمدگرا به پرسش‌ها در زمینه چالش‌های مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده پاسخ داده شود. به‌عبارت دیگر در واکاوی ماهیت ارزشهای رمزنگاری شده مسئله آن است که این ارزشها واجد چه خصوصیتی هستند که آنها را از سایر ارزشها متمایز می‌سازد و سبب شده است که رمزارزها به‌عنوان ابزاری مطلوب برای پولشویی شناخته شوند؟

۲.۱. مشخص نبودن هویت و کاربرد جرم محور

رمزارزها برای ایجاد امنیت در شبکه از سازوکار رمزنگاری شده استفاده می‌کنند، از این رو هیچ فرستنده و گیرنده‌ای قابل شناسایی نیست و این مسئله می‌تواند به اقدام‌های مجرمانه منجر شود. به‌طور مثال اگر فردی از فروشگاه‌های توسط ارزشهای رمزنگاری شده، کالایی را خریداری کرد و فروشنده پس از دریافت وجه از ارسال کالا امتناع ورزد، خریدار امکان پیگیری حقوقی از مراجع قضایی به‌دلیل فقدان مستندات لازم را ندارد، چراکه آدرس‌ها دربردارنده هویت اصلی مالک نیستند و همچنین فروشنده می‌تواند در هر تراکنش از آدرس جدیدی استفاده کند (نوری، ۱۳۹۷: ۲۱). ریشه این مسائل در امکان عدم تطابق مشخصات کاربری مالکان این ارزشها با هویت حقیقی آنهاست. در واقع صاحبان این وجوه نه بی‌نام که گمنام هستند و از این رو زمینه ارتکاب چنین تخلفات و جرائم برای آنها ساده‌تر است (میرزاخانی، ۱۳۹۶: ۵). گمنامی کاربران بیت‌کوین ممکن است به استفاده بیت‌کوین در فعالیت‌های غیرقانونی‌ای از جمله پولشویی منجر شود، چراکه انجام عملیات پولشویی با هویت مجهول انتساب پول نامشروع به فرد خاصی را با صعوبت مواجه می‌کند و بدیهی است چنین موضوعی کمال مطلوب مجرمان پولشویی خواهد بود.

۲.۲. نامشخص بودن مبدأ و مقصد تراکنش‌ها

یکی از ظرفیت‌های ارزشهای رمزنگاری شده امکان پنهان‌سازی مبدأ و مقصد تراکنش‌هاست و

کاربران با بهره‌مندی از برخی ابزارها می‌توانند ارتباط میان مبدأ و مقصد را مختل سازند. از طرف دیگر حتی در صورت کشف ارتباط میان دو کیف پول، به دلیل هویت نامعلوم طرفین عملاً این ارتباط به دست آمده مبدأ و مقصد را مشخص نخواهد کرد. این موضوع در حالی است که به طور کلی قوانین مبارزه با پولشویی بر شفافیت تراکنش‌ها مالی و آشکارسازی مبدأ و مقصد پول‌های جابه‌جاشده تأکید دارند و از این طریق علاوه بر ایجاد بازدارندگی، امکان ره‌گیری تراکنش‌های مشکوک به پولشویی نیز فراهم می‌شود. به بیان دیگر در سیاست‌های مبارزه با پولشویی این نکته حائز اهمیت است که اگر مبدأ و مقصد یک تراکنش مالی مشخص نباشد، این تراکنش مشکوک تلقی شده و مظنون به پولشویی تلقی می‌شود و باید با دقت بیشتری رصد شود، درحالی‌که رصد این موضوع در رمزارزها امری دشوار تلقی می‌شود.

۲.۳. فقدان نهاد ناظر مرکزی

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های ارزهای رمزنگاری شده‌ای چون بیت کوین، «غیرمتمرکز»^۱ بودن آنهاست. غیرمتمرکز بودن بدان مفهوم است که هیچ شخص یا نهاد خاصی سلطه‌ای بر اطلاعات ندارد و اطلاعات در سراسر شبکه پراکنده است و مجموعه‌ای از اعضای شبکه فعالیت در شبکه را به عهده دارند. بیت کوین یک ارز غیرمتمرکز است که با فناوری «نظیر به نظیر» مدیریت می‌شود و تمامی فعالیت‌ها مانند انتشار بیت کوین، پردازش و اعتبارسنجی معاملات توسط کاربران شبکه انجام می‌گیرد و هیچ واسطه یا مرجع مرکزی برای کنترل و دخالت در فرایند وجود ندارد. غیرمتمرکز بودن از دلایل بسیار مهم در مناسب بودن بیت کوین برای عملیات پولشویی است، چراکه در ساختار ارزهای این چنینی هیچ نهاد مرکزی‌ای وجود ندارد که به رصد و کنترل اطلاعات پردازد، درحالی‌که در سیستم مالی رایج، فرد برای واریز کردن وجه به حساب خود باید اسناد مثبته‌ای را به بانک و سایر نهادهای مالی ارائه کند و تمامی اطلاعات مالی و گردش‌های مشکوک قابلیت رصد و رسیدگی دارند.

۲.۴. عدم محدودیت‌های زمانی، جغرافیایی، سیاسی

بیت کوین را می‌توان ارز فاقد محدودیت دانست، چراکه اولاً در بیت کوین محدودیت‌های «مکانی» فاقد وجاهت است و هر کسی در هر نقطه جهان امکان دسترسی به آن و حضور در شبکه بلاک‌چینی آن را دارد و به راحتی یک فرد می‌تواند در هر نقطه‌ای از دنیا، به انتقال این ارز به هر نقطه‌ای از دنیا که بخواهد مبادرت ورزد و این امر تنها چند دقیقه به طول خواهد انجامید. از طرف

دیگر محدودیت‌های «سیاسی» نیز در خصوص بیت‌کوین صدق نمی‌کند، چراکه اساساً دولت‌ها توانایی کنترل و دخالت در شبکه بلاک‌چینی بیت‌کوین را ندارند و بر این اساس امکان اعمال علایق سیاسی حاکم در آنها غیرممکن است. محدودیت‌های «سرزمینی» نیز چنین است و بیت‌کوین یک دارایی جهان‌شمول است و به ملیت خاصی اختصاص ندارد و هر کس در هر نقطه از جهان می‌تواند از کاربرد آن منتفع شود. محدودیت دیگر اما محدودیت‌های «زمانی» است که جایی در عرصه بیت‌کوین ندارد و افراد در هر زمان از شبانه‌روز و در تمامی ایام سال می‌توانند بدون نگرانی از تعطیلی بانک‌ها یا محدودیت‌های مشابه اقدام به تبادل وجوه خود کنند و چند دقیقه بعد تراکنش تأییدشده خود را مشاهده کنند.

ویژگی‌های مذکور به نوعی وجه تمایز و برتری رمز ارزها نسبت به ارزشهای فیات است که سبب می‌شود مجرمان پولشویی تمایل داشته باشند با رمز ارزها عملیات خود را به ثمر برسانند. برای مثال با استفاده از ویژگی فرامرزی بودن بیت‌کوین، می‌توانند معاملات خارج از مرزی انجام دهند و مباحث مربوط به تعارض قوانین را پدید آورند و نظامات حقوقی مختلف را درگیر کنند؛ افزون‌بر این می‌توانند پیگیری و نظارت را سخت‌تر سازند، چراکه کشف این جرم نیازمند همکاری بین‌الدولی است که این مسئله کشف جرم را سخت‌تر و زمان‌بر می‌کند. در مثالی دیگر مجرمان پولشویی به علت نبود محدودیت‌های زمانی می‌توانند در تمامی ایام این عمل را انجام دهند و در فرایندهای مربوط به پاک کردن صیغه پول‌ها دیگر با مشکلات مربوط به تعطیلات درون‌مرزی یا بین‌المللی مواجه نیستند که این امر به کوتاه شدن فرایند پولشویی و اتمام سریع‌تر آن کمک خواهد کرد.

۵.۲. هزینه عملیاتی پایین و سرعت بیشتر

یکی از معایب نظام‌های متعارف پرداخت در سطح بین‌المللی، هزینه‌های معاملاتی بالایی است که توسط نهادهای واسط دریافت می‌شود؛ اما در نظام نوین پرداخت ارزشهای رمزنگاری شده، انتقالات به صورت فردبه‌فرد و به‌طور میانگین در کمتر از ۱۰ دقیقه صورت می‌پذیرد و به همین سبب و به علت فقدان نهادهای واسط، هزینه‌های معاملاتی بسیار اندک است و هر فردی بدون نیاز به پرداخت کارمزد مازاد می‌تواند وجه خود را انتقال دهد (ECB, 2015: 19). البته باید عنایت داشت که در صورت نیاز به سرعت بالاتر، هر فرد می‌تواند با تعریف کارمزدی برای تراکنش خود سرعت انتقال وجه خود را افزایش دهد. پایین بودن هزینه عملیاتی نیز از آن حیث اهمیت دارد که در فرایند پولشویی، تعدداً باید ارزها به ارزشهای مختلف یا کالاهای متعدد تبدیل شوند و در صورتی که

این عملیات با کارمزد پایین‌تری همراه باشد، میزان استقبال از آن بیشتر خواهد بود؛ موضوعی که سبب می‌شود رمزارزها دارای مطلوبیت بیشتری باشند.

۲.۶. ناتوانی دولت‌ها در مصادره و بلوکه کردن

از معایب ارزهای رایج و پول‌های موجود در حساب‌های بانکی، امکان مصادره کردن آنها توسط دولت‌ها و برخی نهادهای صاحب قدرت بنابر دلایل متفاوت - اعم از اجرای احکام قانونی یا اعمال قدرت سیاسی - است، درحالی‌که این عدم امنیت در ساختار ارزهای رمزنگاری‌شده وجود ندارد و حقوق مالکیت اشخاص و دولت‌ها مورد تعرض و دخالت دیگران قرار نمی‌گیرد، چراکه ارزهای رمزنگاری‌شده نوعی ارز خصوصی محسوب می‌شوند و هیچ نهادی توانایی دخالت در تراکنش‌های آن را ندارد (نوری، ۱۳۹۷: ۱۷). به عبارت دیگر، به علت فقدان نهاد مرکزی صاحب قدرت امکان مصادره کردن رمزارزها وجود ندارد و دولت‌ها نمی‌توانند شخص را ممنوع‌المعامله کنند. البته در یک فرض چنین امکانی وجود دارد و آن در صورتی است که رمزارزهای یک شخص درون کیف پول یا صرافی‌ای باشد که تحت اعمال قدرت دولت‌هاست و از طریق مسدود کردن حساب کاربری شخص آنها را ضبط کنند که البته در چنین فرضی نیز در صورت عدم دسترسی به کلید خصوصی فرد مزبور، امکان انتقال رمزارزهای وی به شخص دیگر امکان‌پذیر نخواهد بود. از این رو این ویژگی می‌تواند برای مجرمان پولشویی امری بسیار مطلوب به حساب آید.

۲.۷. فقدان قوانین و مقررات مشخص

ارزهای رمزنگاری‌شده به دلیل بدیع بودن و ساختار نسبتاً پیچیده‌ای که دارند، تاکنون به صورت جامع مورد تقنین واقع نشده‌اند و در این خصوص صرفاً تلاش‌های اندکی در برخی کشورها صورت پذیرفته است. این موضوع سبب شده است تا یک خلأ قانونی در این زمینه پدیدار شود و بعضاً افرادی که به حقوق ایشان در زمینه ارزهای رمزنگاری‌شده تعرضی صورت گرفته است، در رجوع به نهادهای قضایی و درخواست رسیدگی خود با موانع بسیاری مواجه شوند و بعضاً به حق خود دست پیدا نکنند. افزون‌بر این خلأ قانونی سبب سوءاستفاده مجرمان نیز شده است و ایشان با سوءاستفاده از این خلأ به ارتکاب جرائمی چون پول‌شویی، کلاه‌برداری و... می‌پردازند. به همین علت مسئله قانونمندسازی بیت‌کوین واجد اهمیت بسیاری است، لکن باید توجه داشت که چندوجهی بودن ارزهای رمزنگاری‌شده موجب می‌شود قانونمندسازی این ارزها، نهادهای مختلف اقتصادی و غیراقتصادی کشور را درگیر خود سازد که این موضوع سبب پیدایش چالش‌های جدی در عرصه تنظیم‌گری ارزهای رمزنگاری‌شده خواهد شد.

۲.۸. الکترونیکی بودن ارزشهای رمزنگاری شده

بیت کوین اصولاً به صورت الکترونیکی وجود دارد و به منظور پول الکترونیکی بودن طراحی شده است، در حالی که پول سنتی اصولاً به صورت فیزیکی است و حساب‌هایی را که در بانک‌ها وجود دارد، می‌توان در صورت تمایل به سرعت به وجه نقد تبدیل کرد (سید حسینی، ۱۳۹۳: ۹). امکان مبادلات سریع از طریق رمزارزها یکی از دیگر دلایل تمایل مجرمان در استفاده از این ارزهاست، در حال حاضر بعضاً تراکنش‌های مالی پس از چند ساعت به ثمر می‌نشینند، در حالی که انجام پذیرفتن این امر در بیشتر رمزارزها کمتر از یک دقیقه و در بیت کوین در نهایت ۱۰ دقیقه زمان خواهد برد که این موضوع می‌تواند به کوتاه شدن فرایند پولشویی بینجامد.

یکی از چالش‌های موجود در پول‌های رایج در کشورها، جعل و چاپ تقلبی این پول‌هاست که مشکلاتی را برای سیستم مالی کشورها در دوره‌های مختلف ایجاد کرده است. ویژگی رمزنگاری و الکترونیکی بودن ارزشهای رمزنگاری شده سبب شده که امکان جعل و چاپ تقلبی آنها وجود نداشته باشد که این امر مزیت مهمی برای این نوع از ارزها به حساب می‌آید (نوری، ۱۳۹۷: ۱۸)، چراکه در عرصه ارزشهای رمزنگاری شده به دلیل رمزنگاری پروتکل بیت کوین هیچ شخص یا سازمانی نمی‌تواند پروتکل‌های آن را کنترل یا دست‌کاری کند. الکترونیکی بودن از آن حیث حائز اهمیت است که امکان مبادله آنها کم‌هزینه‌تر است و مخاطرات مربوط به سرقت که در امور مادی وجود دارد، متوجه آنها نیست. عدم امکان جعل نیز اگرچه چندان حائز اهمیت در برای تمایل به رمزارزها به منظور پولشویی نیست، از آنجا که پولشویی فرایندی غیرقانونی است که به راحتی نمی‌تواند در معاملات رسمی وارد شود، این موضوع به افزایش خطر پولشویی می‌انجامد که تضمین اصالت وجه در پولشویی می‌تواند برای مجرمان این امر چندان بی‌اهمیت نیز نباشد.

۳. روش‌ها و بسترهای پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده

ارزشهای رمزنگاری شده بنا به خصلت خود به نظر نقش مهمی در تسهیل عملیات پولشویی داشته است، چراکه مجرمان با احساس راحتی بیشتر و بدون آنکه وارد فرایندهای دست‌وپاگیر بانکی شوند، می‌توانند وجوه بزرگی را با سرعت و امنیت بیشتر و بدون نیاز به افشای هویت خود، در فرایند پولشویی داخل کنند. به نظر اما نقش ارزشهای رمزنگاری شده صرفاً به عنوان یک تسهیل‌کننده پولشویی خلاصه نمی‌شود و آنها در گسترش و تنوع نیز دخیل بوده‌اند. در ابتدای زمانی که ارزشهای رمزنگاری شده به عنوان رقیبی برای پول‌های رایج کنونی مطرح شدند، به علت پذیرش محدود و عدم مقبولیت کافی، دارای جذابیت کافی برای ورود به عملیات پولشویی نبودند، لکن امروزه با افزایش مقبولیت و امکان استفاده از ارزشهای رمزنگاری شده برای معاملات تجاری و خریدهای

آنلاین فرامرزی، ارزشهای رمزنگاری شده گزینه‌های جذاب برای پولشویی هستند. بر همین اساس در ذیل تأملی در خصوص «روش‌ها» و «بسترهای» پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده صورت خواهد پذیرفت، چراکه ارائه راهکارهای مؤثر در جهت مقابله با امر مزبور نیازمند شناخت و درک صحیح از موارد چینی است.

۳.۱. روش‌های پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده

پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده، اگرچه دارای روش‌های متعدد و متنوع است، هدف از تمامی این روش‌ها پنهان ساختن هویت و ناشناس ماندن تراکنش‌هاست که در ذیل برخی از این روش‌ها بررسی خواهد شد.

۳.۱.۱. روش مخلوط‌سازی تراکنش‌ها

در روش «مخلوط کردن بیت‌کوین»^۱، ارزشهای رمزنگاری شده افراد مختلف به واحدهای کوچک‌تری تبدیل شده و پس از ترکیب با یکدیگر و انجام تراکنش‌های متعدد به آدرس‌های موردنظر این افراد ارسال می‌شود.^۲ به عبارت دیگر در این فرایند ارزشهای رمزنگاری شده هر شخص به سرویس ناشناسی ارسال شده و با پول‌های اشخاص دیگر ترکیب شده و سپس به افراد بازگردانده می‌شود (Ruffing, 2014: 357). در این پروتکل تمامی شرکت‌کنندگان از طریق کانال‌های پرداختی بیت‌کوین‌های تحت مالکیت خود را به آدرس معینی ارسال کرده و مقدار برابری از بیت‌کوین‌های افراد دیگر در شبکه را دریافت می‌کنند. این فرایند مفهوم «ردپای مالکیت» را برای همه از بین می‌برد؛ به طوری که شرکت‌کنندگان و پایشگران از اینکه بیت‌کوین‌ها از چه کسانی و به چه کسانی منتقل شده است، مطلع نمی‌شوند.

۳.۱.۲. روش گمنام‌سازی آدرس

یکی از راه‌های کنترل دسترسی در فضای مجازی، پایش آدرس‌های IP مربوط به کاربران و تخمین محدوده تقریبی جغرافیایی آنها و پیگیری اتصالات مشکوک است، چراکه IP در واقع یک شماره شناسایی یکتا برای برقراری یک ارتباط تحت شبکه هستند و از طریق آنها دستگاه‌های مختلف از هم بازشناخته می‌شوند. به منظور ناشناس‌سازی آدرس کاربران در شبکه بیت‌کوین ابزارهایی چون

1. Bitcoin Mixing

۲. برای مثال شخصی که ۱۰ بیت‌کوین دارد، به جای ایجاد یک تراکنش ۱۰ واحدی، ۲۰ تراکنش نیم‌واحدی ایجاد می‌کند و با افزایش تعداد تراکنش‌ها و تکرار این موضوع ردیابی تراکنش‌ها بشدت دشوار خواهد شد.

مرورگر «Tor»^۱ و «vpn» استفاده می‌شود. ابزارهای مزبور به یک شخص امکان می‌دهد تا وانمود کند در مکان دیگری یا در قلمرو حقوقی دیگری اقامت دارد یا اینکه به فرد اجازه می‌دهد که چندین حساب کاربری بدون قابلیت انتساب به خود را ایجاد کند.

۳.۱.۳. استخراج انحصاری

روش استخراج انحصاری نوعی تبانی بین آغازکننده تراکنش و یک استخراجگر (یا یک استخراج) است. در این روش تبهکاران مقداری بیت‌کوین را برای استخراجگر انحصاری خود (که کاملاً بر تمام فعالیت‌های آن کنترل دارند) ارسال می‌کنند و از آن استخراجگر می‌خواهند که هزینه تراکنش بالایی را جهت تأیید این تراکنش تعیین کند. پس از استخراج تراکنش مزبور، هزینه تراکنش تعیین‌شده به استخراجگر پرداخت می‌شود و به‌نوعی وجوه ناشی از پولشویی به وجوه ناشی از استخراج تغییر ماهیت می‌دهند و به یک دارایی کاملاً مشروع و قانونی بدل می‌شوند (Strehle, 2020: 6).

۳.۱.۴. روش مخلوط سازی غیرمتمرکز

مخلوط‌سازی غیرمتمرکز ایده‌ای است که مخلوط‌سازی توسط گروهی از کاربران انجام می‌گیرد و بدین ترتیب از خدمات مخلوط‌سازی و جاگذاری آن به‌جای پروتکل هم‌تا به هم‌تا می‌شود. این رویکرد بدیل عدم نیاز به اشخاص ثالث دارای سازگاری بیشتری با فلسفه بیت‌کوین است. اصل کلیدی این روش برای گمنامی این‌گونه است که زمانی که تراکنش چندین ورودی از آدرس‌های مختلف دارد، همبستگی امضاهای آنها با هر ورودی، جدا از هم و مستقل از یکدیگرند؛ بنابراین این آدرس‌های متفاوت را می‌توان توسط افراد مختلف کنترل کرد. در این حالت به یک بخش برای جمع‌آوری کلیدهای خصوصی نیازی نیست. به این طریق گروهی از کاربران اجازه دارند تا سکه‌های خود را با یک تراکنش مخلوط کنند. هر کاربر یک آدرس ورودی و خروجی ایجاد می‌کند و این دو با هم، یک تراکنش با این آدرس‌ها تشکیل می‌دهند. آدرس‌های ورودی و

۱. مرورگر Tor سامانه‌ای است که برای ناشناس ماندن کاربران در محیط اینترنت به‌کار می‌رود و از نرم‌افزار کارخواه و شبکه‌ای از سرورهای پنهان (سرورها) تشکیل شده است و می‌تواند داده‌هایی از کاربران مانند موقعیت مکانی و نشانی پروتکل اینترنت را پنهان کند. بهره‌گیری از این سامانه، ردگیری و شنود داده‌های کاربر را از سوی دیگران بسیار سخت می‌کند. این ردگیری و شنود می‌تواند در زمینه بسیاری از فعالیت‌های کاربر، مثل وبگاه‌هایی که بازدید کرده، داده‌هایی که بارگیری و بارگذاری کرده، پیام‌هایی که از طریق نرم‌افزارهای پیام‌رسان ارسال یا دریافت کرده و هرگونه ارتباطاتی که در محیط اینترنت برقرار کرده است، صورت پذیرد؛ از این رو می‌توان گفت که این سیستم برای محافظت از آزادی کاربران و حفظ حریم خصوصی آنها در محیط اینترنت طراحی شده است. این نرم‌افزار، یک نرم‌افزار آزاد است و استفاده از شبکه آن نیز رایگان است.

خروجی تصادفی است. در نتیجه مهاجم قادر به تشخیص ورودی و خروجی نیست. کاربران آدرس خروجی‌شان را در تراکنش بررسی می‌کنند تا درج شده باشد و همان مقدار بیت‌کوین ارسالی در ورودی را دریافت کرده باشند. پس از تأیید، تراکنش امضا می‌شود (عزیزی، ۱۳۹۸: ۷۹).

۳.۲.۳. بسترهای پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری شده

در پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری شده برخی از بسترها نیز وجود دارد که در ذیل به آنها پرداخته خواهد شد.

۳.۲.۳.۱. صرافی‌های غیرقانونی

یکی از بسترهای پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری شده، «صرافی‌های غیرمجاز» هستند. در صرافی‌هایی که از مقررات مربوط به مقابله با پولشویی پیروی نمی‌کنند، فرایند احراز هویت کاربران چندان دقیق صورت نمی‌پذیرد که این مسئله سبب پنهان ماندن مشخصات معامله‌گر می‌شود. در پرتو عدم شناسایی هویت کاربران این امکان فراهم می‌آید که ارزهای رمزنگاری شده بارها و بارها در بازارهای مختلف معامله شده و پس از واریز به صرافی‌های غیرقانونی، در خرید ارزهای دیگر از آنها استفاده شود.

۳.۲.۳.۲. سایت‌های قمار و شرط‌بندی

قمار و بازی‌های آنلاین از طریق سایت‌هایی که بیت‌کوین یا سایر ارزهای رمزنگاری شده را قبول می‌کنند، یکی دیگر از روش‌هایی است که در طرح‌های پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری شده از آنها استفاده می‌شود، چراکه این سایت‌ها اصولاً از قوانین مقابله با پولشویی پیروی ندارند و نظارت خاصی نیز بر هویت افراد صورت نمی‌پذیرد و خلاف‌کاران می‌توانند به واسطه فضای فراهم شده، پول‌های کثیف خود را به حساب سایت‌های شرط‌بندی انتقال دهند و سپس در بستری امن که این سایت‌ها فراهم کرده‌اند، پس از چند روز پول کثیف خود را از سایت قمار خارج و به حساب خود منتقل کنند.

۳.۲.۳.۳. استفاده از دستگاه‌های خودپرداز ارزهای رمزنگاری شده

حدود ۸۰۰۰ دستگاه خودپرداز بیت‌کوین در سراسر جهان وجود دارد و امکان معامله بیت‌کوین را برای افراد فراهم آورده‌اند. دستگاه خودپرداز بیت‌کوین این امکان را فراهم آورده است که افراد با پول‌های رایج یا کارت‌های اعتباری، بیت‌کوین تهیه کنند. در این روش افراد پس از وارد کردن آدرس کیف پول خود (یا هر کس دیگری) و واریز کردن قیمت بیت‌کوین، می‌توانند بیت‌کوین

خریداری شده را در کیف پول خود مشاهده کنند. در این روش هویت خریدار نامشخص باقی می ماند و مجرمان می توانند از نقاط ضعف خودپردازهای ارزشهای رمزنگاری شده برای سوءاستفاده از خطرهای مربوط به پولشویی سوءاستفاده کنند. چنانکه در یکی از مثالهای پولشویی از طریق خودپردازها، پلیس اسپانیا اعلام کرد که یک عملیات پولشویی از طریق دستگاههای خودپرداز بیت کوین را کشف کرده و ۸ اسپانیایی و اهل آمریکای لاتین را در این جریان دستگیر کرده است. این ۸ نفر با استفاده از ۹ شرکت، ۹ میلیون یورو را برای قاچاقچیان مواد مخدر در کلمبیا و کشورهای دیگر منتقل کردند. عملیات پولشویی مذکور بدین شکل انجام می گرفته است که مواد مخدر کلمبیا در اروپا به فروش می رسیده و در قبال آن پول دریافت می شده است. در مرحله بعدی، یوروهای غیرقانونی دریافت شده، از طریق دستگاههای خودپرداز بیت کوین به ارزشهای رمزنگاری شده تبدیل می شده است. در این عملیات به محض تبدیل پول نقد به ارزشهای رمزنگاری شده، بیت کوینهای ذخیره شده در کیف پول دیجیتال به مؤسسه دیگری ارسال می شد که به طور مستقیم تحت نظارت بزرگان مواد مخدر کلمبیایی قرار داشت. این تأمین کنندگان مواد مخدر نیز می توانستند با مراجعه به صرافی آنلاین ارزشهای رمزنگاری شده، بیت کوینها را به پولهای دیگر تبدیل کنند (Castor, 2019).

۴. راهکارهای مقابله بر پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده

وفق تبعات صورت گرفته در سیاستهای اتخاذ شده در سطوح داخلی و بین المللی به نظر بتوان راهکارهای مقابله ای با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده را در موارد ذیل مختصر دانست.

۴.۱. قانونمندی سازی

قانونگذاری از مهم ترین راهها در جهت کاستن از مخاطرات پدیده های نوین است. قانونگذاری مانند تحدید حدودی است که تا زمانی که رخ ندهد، امکان تجاوز به آن حریم، عمداً یا سهواً وجود دارد، بدون آنکه متجاوز مرتکب تخلفی شده باشد یا نگرانی برای ضمانت اجرای عمل خود داشته باشد. ارزشهای رمزنگاری شده نیز تا زمانی که قانونگذاری نشود، می تواند محلی برای تجاوز به حقوق دیگران، تخلفات مالی و جرائم گسترده باشد، بدون آنکه عقوبتی را در پی داشته باشد (مددی، ۱۴۰۰: ۳۲۲). دولت ها باید با «قانونمندی ساختن» ارزشهای رمزنگاری شده بر پیامدهای اجتماعی، حقوقی، سیاسی، اقتصادی آن تسلط یابند. اگرچه در خصوص مفهوم قانونمندی سازی برداشت واحدی وجود ندارد، نخستین معنایی که با شنیدن واژه قانونی سازی متبادر می شود، «عدم ممنوعیت» و «جایز ساختن» است و از آن به «جرم زدایی» یا «کیفرزدایی» تعبیر می شود، لکن

مقصود از «قانونمندی» به مفهوم رفع ممنوعیت از ارزشهای رمزنگاری شده نیست و مقصود قانونمدار کردن و تابع قانون قرارداد است. رسمیت بخشیدن به ارزشهای رمزنگاری شده در کنار ترسیم چارچوبی جامع در جهت نظارت بر آن، بدین نحو به جرم‌یابی کمک می‌کند که از زیرزمینی شدن این‌گونه فعالیت‌ها پیشگیری کند و در نتیجه علاوه بر ایجاد بازدارندگی از طریق ایجاد شفافیت، مسیر کنترل و کشف جرم را نیز هموارتر می‌کند.

۴.۲. بهره‌جویی از مقررات پیشنهادی بین‌المللی

یکی از راهکارهایی که در سطح داخلی و بین‌المللی می‌تواند در مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده تمرینش باشد، بهره‌جویی از دستورالعمل‌های صادره توسط «گروه ویژه اقدام مالی»^۱ است. این نهاد طی سال‌های اخیر دستورالعمل‌های متعددی را وضع کرده است و همواره در حال به‌روزرسانی آنهاست. برای مثال این نهاد در سال ۲۰۱۴ با انتظار گزارشی با عنوان «ارزهای مجازی: تعاریف کلیدی و ریسک‌های بالقوه ضدپولشویی و تأمین مالی تروریسم» به موضوع ارزشهای مجازی پرداخت و آنها را به دلیل خطر ناشناسی مضر و آسیب‌رسان دانست، چراکه در این ارزشها شناخت مشخصات مشتری (از جمله نام و نشانی آنها) امکان‌پذیر نیست و ساختار این ارزشها فاقد نهاد نظارتی مرکزی است که بر تراکنش‌ها نظارت و آنها را ثبت کند (FATF, 2015: 10).

در سال ۲۰۱۵، گروه ویژه اقدام مالی دستورالعمل خاصی برای ارزشهای مجازی صادر کرد؛ دستورالعمل مزبور دربردارنده مجموعه‌ای از توضیحات در خصوص کاربرد توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی برای واحدهایی که با دارایی‌های مجازی و محصولات و خدمات پرداختی مرتبط با آنها سروکار دارند، است. گروه ویژه اقدام مالی به کشورهایی که خدمات مبادله‌ای میان دارایی‌های مجازی و پول‌های رایج را عرضه می‌کردند، توصیه می‌کرد که در حوزه‌های قضایی مانند هر نهاد مالی دیگری ذیل «قوانین ضدپول‌شویی»^۲ و «کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم»^۳ قرار گرفته و نظارت‌های محتاطانه را اعمال کنند. در دستورالعمل سال ۲۰۱۵ اگرچه توصیه‌ای در خصوص ممنوعیت دارایی‌های مجازی و محصولات و خدمات پرداختی مرتبط با آنها نداشت (چراکه چنین ممنوعیتی می‌تواند به سوق پیدا کردن چنین فعالیت‌هایی به زیرزمین و ازبین‌رفتن کامل شفافیت و کنترل بر آنها منجر شود)، لکن بر این باور بود که واحدهای فعال در حوزه دارایی‌های مجازی و محصولات و خدمات پرداختی مرتبط با آنها باید ذیل یک رویه احراز

1. Financial Action Task Force (FATF)
2. Anti-Money Laundering (AML)
3. Countering Financing of Terrorism (CFT)

صلاحیت تشدید شده قرار بگیرند، چراکه چنین فعالیتهایی بهسبب عنصر ناشناسی ذاتی و چالشهایی که در مسیر اجرای اقدامات تشخیصی لازم ایجاد می‌کند، دارای ریسک بالاتری تلقی می‌شوند (FATF, 2015: 9).

گروه ویژه اقدام مالی در سال ۲۰۱۸ اعلام کرد که استانداردهای خود را در خصوص ارزشهای رمزنگاری شده و شرکت‌های فعال در زمینه ارزشهای رمزنگاری شده تغییر داده است و با ارائه تعاریف جدید دامنه واحدهای مشمول مقررات مربوط به قوانین ضد پولشویی و کنوانسیون بین‌المللی مقابله با تأمین مالی تروریسم را به‌طور چشمگیری نسبت به راهنمای سال ۲۰۱۵، توسعه داد. این سازمان در دستورالعمل‌های به‌روزشده خود، خاطرنشان کرده است که ارائه‌دهندگان خدمات ارزشهای دیجیتال، باید تحت نظارت و بررسی قوانین سیاست‌های مبارزه با پولشویی و مقابله با تأمین مالی تروریسم قرار گیرند و انطباق فعالیت این شرکت‌ها با سازمان‌های مذکور، به‌دقت بررسی شود. مقررات قوانین ضد پولشویی به دو محور اساسی پیشگیری و اجرایی استوار است. پیشگیری بیشتر در چهار زمینه شناسایی مشتری، گزارش‌دهی، مقررات‌گذاری و نظارت مورد تأمل واقع می‌شود و در مرحله اجرایی بیشتر بر مجازات متکی است. اینها مراحل استوار در عمل برای خود مؤسسات مالی نیز مفید است و می‌تواند از منافع آنها حمایت کند، اما به‌عنوان ضمانت اجرای غیرمستقیم این مقررات می‌توان به قرار گرفتن اسامی کشورهای متخلف در فهرست سیاه گروه ویژه اقدام مالی اشاره کرد که در آن اسامی کشورهایی که الزامات مندرج در توصیه‌ها را برآورده نمی‌کنند، ذکر می‌شود. قرار گرفتن در این فهرست سبب می‌شود کشورهای دیگر به‌علت عدم عملکرد شفاف و افزایش مخاطرات از همکاری در سرمایه‌گذاری‌های مالی با این کشورها خودداری کنند (FATF, 2020: 130).

گروه ویژه اقدام مالی در سال ۲۰۱۹ اقدام به انتشار دستورالعمل‌های مقدماتی در خصوص ارزشهای رمزنگاری شده کرد که طی آن ارائه‌دهندگان دارایی دیجیتال موظف به کسب مجوز یا ثبت‌نام در مراکز قانونی‌ای که این گروه به‌وجود آورده بود، شدند و صاحبان این مراکز قانونی موظف به ارائه اطلاعات هویتی مزبور به مقامات مربوطه شدند. همچنین این دستورالعمل‌ها دولت‌ها را وادار می‌سازد تا مقررات و نظارت کافی بر دارایی دیجیتال را شکل دهند و به‌منظور جلوگیری کامل از پولشویی و تأمین مالی تروریسم یک مرجع ذی‌صلاح را به‌جای یک نهاد خودتنظیم، عهده‌دار این امر کنند و مجازات‌های کیفری، مدنی یا اجرایی را برای نقض قوانین وضع کنند. در نهایت، گروه ویژه اقدام مالی ارائه‌دهندگان دارایی دیجیتال را ملزم به اخذ و نگهداری سوابق فرستندگان و ذی‌نفعان نقل‌وانتقال ارزشهای رمزنگاری شده و در صورت نیاز ارائه این اطلاعات به مقامات بین‌المللی کرد. بر این اساس کشورهای عضو موظف‌اند هنگام انتقال وجه

میان مشاغل حوزه ارزشهای رمزنگاری شده، اطلاعات دقیق و ضروری شروع کننده عملیات (ارسال کننده) و اطلاعات ضروری ذی نفع (گیرنده) را دریافت و نگهداری کرده و در صورت وجود نهاد ذی نفع، این اطلاعات را به آن ارائه کنند. همچنین باید از وجود و نگهداری اطلاعات ضروری (نه لزوماً دقیق) فرستنده و اطلاعات ضروری و دقیق گیرنده، اطمینان حاصل کنند؛ بنابراین دستورالعمل جدید، اطلاعات مورد نیاز برای هر انتقال وجه شامل «نام شروع کننده عملیات (برای مثال مشتری ارسال کننده)؛ شماره حساب شروع کننده عملیات که از آن در انجام تراکنش استفاده شده است (به طور مثال حساب مربوط به افراد نظامی)، آدرس فیزیکی (جغرافیایی)، شماره شناسایی ملی یا شماره شناسایی مشتری (نه شماره تراکنش)، و یا تاریخ و محل تولد که منحصرأ هویت شروع کننده تراکنش را برای نهاد ذی نفع مشخص می کند؛ نام گیرنده و شماره حساب گیرنده که از آن در انجام تراکنش استفاده شده است» است (FATF, 2020: 76).

۳.۴. اجرای قوانین احراز هویت

اجزایی شدن مقررات مقابله با پولشویی و مبارزه با تروریسم مالی یا پشتوانه و غایت این قوانین با تصویب همین گزاره‌ها در نظامات حقوقی و استفاده از راهکارهایی چون «شناخت مشتری»^۱ و «شناخت تراکنش»^۲ می تواند در رفع مشکل و ایراد ناشناس بودن طرفین معامله ثمربخش باشد. به طور معمول سیاست های شناخت مشتری مبتنی بر چهار عنصر سیاست پذیرش مشتری، روش های شناسایی یا همان احراز هویت مشتری، نظارت تراکنش ها و مدیریت ریسک استوار است (ارجمندزاد، ۱۳۸۴: ۱۵). در واقع این فرایند با احراز هویت مشتری شروع می شود؛ به عبارت دیگر یعنی بررسی شود که آیا مشتری همان کسی است که ادعا می کند یا نه و در بخش مالی، این کار شامل تأیید هویت مشتری^۳ از طریق ارائه یک سری مدارک از جمله کارت شناسایی ملی است. برای تأیید اصل بودن مدارک ارائه شده توسط مشتری به روش های بیومتریک مانند تشخیص چهره یا اثر انگشت استفاده می شود. موارد کنترلی شناخت مشتری به طور معمول شامل موارد چون جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات هویتی مانند مدارک هویتی، تطبیق نام با فهرست احزاب شناخته شده (مانند چهره های سرشناس سیاسی)، تعیین ریسک مشتری در خصوص تمایل به انجام پولشویی، تأمین مالی تروریست یا سرقت هویت، ایجاد انتظارات از رفتار تراکنشی مشتری و

۱. Know Your Customer فرایندی است که کسب و کارها از آن برای شناسایی و تأیید مشتری های خود و بانکها برای مبارزه با پولشویی استفاده می کنند؛ چراکه برای مؤسسات مالی، بانکها و بیمه ها اینکه مشتریان شان جزئیات مربوط به عدم سوء پیشینه، پولشویی و رشوه خواری را بنویسند، امری الزامی تلقی می شود.

2. Know Your Transaction
3. Customer's Identity

نظارت بر انجام تراکنش‌های مشتری می‌شود. در عرصه ارزشهای رمزنگاری شده، مؤسسات ارائه‌دهنده خدمات (اعم از صرافی‌های ارز دیجیتال و مؤسسات مربوط به خدمات کیف پول این ارزها) باید پیش از ارائه خدمات به احراز هویت کاربران خود اقدام کنند، البته بدیهی است اطلاعات مزبور باید محرمانه بماند و ویژگی ناشناس بودن کاربران این ارزها مورد حمایت قرار گیرد.

یکی دیگر از لوازم مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده، بحث «شناخت تراکنش‌ها» می‌باشد که عبارت است از فرایندی که طی آن ارزشهای مجازی سیاه (غیرقانونی) را شناسایی می‌کند و به عبارتی آنها را به دو دسته شناسایی شده و غیر شناسایی شده تقسیم می‌کند و این امکان را به شخص می‌دهد که متوجه شود ارزی که اکنون در حال انتقال به وی است، تحت چه شرایطی و از چه مجرای به طرف مقابل وی منتقل شده است، از این رو نقش بسزایی در شفافیت مالی و جلوگیری از پولشویی ایفا خواهد کرد؛ بنابراین باید گفت که ارزشهای دیجیتال نه تنها آلوده‌تر از ارزشهای فیات نیستند که حتی بهتر نیز هستند، چراکه تفاوت ارزشهای دیجیتال و ارزشهای دیگر این است که به شکل بلادرنگ^۱ به‌هنگام انتقال از فردی به فرد دیگر قابل پیگیری هستند (Quinlan, 2016: 24).

۴.۴. همکاری‌های مشترک بین‌المللی

از آنجا که در ارزشهای رمزنگاری شده مسئله «مرز» چندان مطرح نیست و هر فردی در هر نقطه‌ای از دنیا می‌تواند در شبکه این ارزها حضور داشته باشد، موضوع همکاری‌های بین‌المللی در مقابله با جرائم مربوط به این ارزها بسیار حائز اهمیت است و در صورت فقدان چنین مشارکتی، مقابله با مجرمان امری سخت و بعضاً غیرممکن خواهد بود، البته مشارکت‌های مزبور نباید به محدودسازی استفاده مشروع از این ارزها منتهی شود. در کنار مشارکت‌های عملیاتی در خصوص مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده، این تقابل نیازمند همکاری‌های مشترک در عرصه قوانین و مقررات نیز است و به نظر باید کشورها در این خصوص دست‌کم برخی از سیاست‌ها و مقررات مشابه و یکپارچه را نیز از طریق کنوانسیون‌های بین‌المللی و معاهدات دو یا چندجانبه بین‌المللی وضع کنند.

۵.۴. افزایش اقدام‌های نظارتی

چنانکه گذشت، ساختار ارزش‌های رمزنگاری‌شده فاقد یک نهاد نظارتی مرکزی است و ثبت تراکنش‌های آن بدون نیاز به تأیید یک نهاد مرکزی صورت می‌پذیرد، با این حال اما به دلیل مسئله شفافیت، تمامی تراکنش‌ها روی شبکه بلاک‌چینی بیت‌کوین قابل مشاهده است و نهادهای مربوطه بدون هیچ‌گونه محدودیت قانونی یا مانع از سوی نهادهای ثالث می‌تواند به زنجیره بلوکی به صورت آزادانه دسترسی داشته باشند و دست‌کم تاریخچه تراکنش‌های مالی را دنبال کنند. پس هرچند عدم انجام تراکنش‌های مالی ارزش‌های رمزنگاری‌شده همچون بیت‌کوین خارج از سیستم بانکی است، اما وجود زنجیره بلوکی در مورد بیت‌کوین خود مزیت محسوب می‌شود و می‌توان از آن در مسیر جرم‌یابی استفاده کرد. در کنار نظارت بر تراکنش‌ها، کشورها باید بر مؤسسات ارائه‌دهنده خدمات در حوزه ارزش‌های رمزنگاری‌شده نیز نظارت داشته باشند و سعی کنند آنها را تابع مقررات و نظارت خود قرار دهند تا ضمن رعایت حریم خصوصی کاربران به شناسایی و رصد تراکنش‌های مشکوک بپردازند.^۱

۶.۴. اعطای مجوز به شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات

در حال حاضر کارگزاری‌های معاملاتی مختلفی در سطح کشور بدون دریافت مجوزهای لازم، در حال ارائه خدمات به معامله‌گران رمزارزها هستند. این موضوع در کنار آنکه خطر کلاهبرداری از طریق ایجاد کارگزاری‌های متخلف را افزایش می‌دهد، با توجه به عدم اخذ مجوز و طبیعتاً عدم الزام این کارگزاری‌ها به رعایت قوانین می‌تواند زمینه‌ساز بروز جرائم تعددی باشد، از این رو دولت باید با ارائه مجوز به کارگزاری‌های رمزارزها، آنها را به رعایت قوانین توسط خود کارگزاری‌ها و کاربرانشان ملزم کند تا از طریق افزایش نظارت، امکان بروز تخلفات را کاهش دهد. در کنار کارگزاری‌ها برخی دیگر از ارائه‌کنندگان خدمات - همانند ارائه‌کنندگان کیف پول رمز ارزها - نیز وجود دارند که باید به اخذ مجوز و رعایت قوانین ملزم شوند تا چنانکه پیشتر گفته شد، در صورت بروز تخلفات کاربران امکان الزام و اجبار قانونی آنها وجود داشته باشد.

نتیجه

از تتبع صورت‌گرفته در پژوهش حاضر دریافته می‌شود که اگرچه در نگاه اولیه ارزش‌های

۱. نشانه‌هایی در حوزه تراکنش‌های مالی مربوط به ارزش‌های رمزنگاری‌شده از جمله بیت‌کوین وجود دارد که می‌تواند حاکی از فعالیت‌های مجرمانه باشد، از جمله اینکه ۱. مجرمان به دنبال انتقال هرچه بیشتر ارزش‌های رمزنگاری‌شده با مقادیر کم هستند؛ چراکه هرچه حجم پولی که در هر تراکنش انتقال می‌یابد پایین‌تر باشد، کمتر موجب جلب توجه نیروهای امنیتی می‌شود؛ ۲. تراکنش‌های مالی به‌طور مکرر با یک طرف معین صورت می‌گیرد؛ ۳. مجرمان در تلاش‌اند تا بیت‌کوین کمتری در حساب‌هایشان نگهداری کنند.

رمزنگاری شده به دلیل ویژگی‌هایی چون «غیرمتمرکز بودن»، «نبود نهاد ناظر مرکزی» و «ناشناسی کاربران» بهشت مجرمان پولشویی به نظر می‌آیند، لکن مسئله پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده به دلیل میزان جهان‌شمولی نسبتاً پایین این ارزشها امری چندان شایع نیست. افرادی که اقدام به پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده می‌کنند، از روش‌هایی چون «مخلوط‌سازی تراکنش‌ها»، «گمان‌سازی آدرس‌ها»، «استخراج انحصاری» و «مخلوط‌سازی غیرمتمرکز» استفاده می‌کنند. وجه اشتراک این روش‌ها در مختل ساختن برقراری ارتباط میان مبدأ و مقصد تراکنش‌ها است و سعی دارد تا ردیابی این مبادلات را با مشکل مواجه سازد. اگرچه «صرافی‌های غیرقانونی»، «سایت‌های قمار و شرط‌بندی» و «دستگاه‌های خودپرداز ارزشهای رمزنگاری شده» بستری مناسب برای پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده فراهم آورده‌اند، اما با وضع برخی مقررات امکان کاهش خطر این نوع پولشویی ممکن است.

به‌منظور مقابله با پولشویی طریق ارزشهای رمزنگاری شده باید مقرراتی وضع کرد که صرافی‌های ارائه‌کننده خدمات و همچنین متولیان کیف پول‌های ارزشهای دیجیتال اقدام به جمع‌آوری اطلاعات کاربران کنند و پس از احراز هویت کاربران به ارائه خدمات به ایشان بپردازند. این اقدام سبب می‌شود تا موضوع ناشناسی ارزشهای رمزنگاری شده تا حدودی تحت‌الشعاع قرار گیرد. از طرف دیگر از آنجا که مسئله مرزها در موضوع ارزشهای رمزنگاری شده چندان مطرح نیست، مقابله با جرائم مربوط به این ارزشها نیازمند همکاری مشترک در سطح بین‌المللی است. افزون‌بر همکاری‌های عملیاتی در سطح بین‌المللی، لازم است که کشورها در ذیل یک کنوانسیون، مقررات واحدی را در خصوص مقابله با پولشویی از طریق ارزشهای رمزنگاری شده اتخاذ کنند. بدیهی است در صورتی که برخی کشورها در این موضوع همکاری‌های لازم را نداشته باشند، مجرمان تمایل خواهند داشت از خدمات ارائه‌شده ذیل قوانین آنها بهره‌مند شوند که این موضوع می‌تواند مقابله با پولشویی را سخت کند.

در خصوص ایران باید عنایت داشت از آنجا که ایران به کنوانسیون‌های پالمو و تأمین مالی تروریسم نپیوسته است، لزومی به رعایت قوانین و مقررات این کنوانسیون‌ها در خصوص ارزشهای رمزنگاری شده ندارد، لکن به نظر در صورتیکه ایران حتی تمایلی به پیوستن به این نهادها نداشته باشد نیز باید مقررات مربوط به پولشویی طریق ارزشهای رمزنگاری شده را اجرا کند و مؤسسات ارائه‌کننده خدمات این ارزشها را ملزم به اجرای این قوانین سازد. از منظر قوانین فعلی باید گفت که وفق بند «ب» ماده ۱ این قانون مال عبارت است از «هر نوع دارایی اعم از مادی یا غیرمادی، منقول یا غیرمنقول، مشروع یا غیرمشروع و هر نوع منفعت یا امتیاز مالی و همچنین تمامی اسناد مبین حق اعم از کاغذی یا الکترونیکی نظیر اسناد تجاری، سهام یا اوراق بهادار». بر این اساس ارزشهای

رمزنگاری شده مشمول تعریف این قانون از مال قرار خواهند گرفت. افزون بر این در بند «ج» این ماده معاملات و عملیات مشکوک شامل هر نوع معامله، دریافت یا پرداخت مال اعم از فیزیکی یا الکترونیکی یا شروع به آنهاست که براساس قرائن و اوضاع و احوالی مانند موارد زیر ظن وقوع جرم را ایجاد کند، دانسته شده است. بر این اساس غیرمادی بودن ارزشهای رمزنگاری شده سبب نمی‌شود که معاملات آنها از دایره مشمول این قانون خارج شود. البته براساس ماده ۵ این قانون برخی اشخاص موظف به اجرای پاره‌ای از وظایف محوله توسط این قانون هستند. این در حالی است که عمده معاملات این ارزشها در داخل کشور از طریق «صرافی‌های ارزشهای دیجیتال» صورت می‌پذیرد که در فقدان قانون در خصوص ارزشهای رمزنگاری شده به شکل غیررسمی به فعالیت اشتغال دارند و این مسئله سبب شده است که این مؤسسات اولاً تکلیفی در خصوص اجرای ضوابط این قانون نداشته باشند و ثانیاً مجوزی در جمع‌آوری اطلاعات مشتریان خود نیز نداشته باشند، از این رو با وجود چنین خلأ قانونی، اساساً احراز هویت کاربران (موضوع بند ۱ ماده ۷) و حفظ اطلاعات مزبور توسط صرافی‌ها و ارائه اطلاعات معامله‌گران مشکوک به نهادهای نظارتی (موضوع بندهای «ب» و «پ» ماده ۷)، امکان‌پذیر نباشد، بر همین اساس لازم است که در خصوص قانون‌مدار کردن این ارزشها اقدامات لازم صورت پذیرد.

منابع

الف) فارسی

۱. ارجمندنژاد، عبدالمهدی (۱۳۸۴). شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها، مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری (اداره مطالعات و مقررات بانکی).
۲. سید حسینی، میرمیشم؛ دعایی، میثم (۱۳۹۳). بیت‌کوین نخستین پول مجازی، مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات سازمان بورس و اوراق بهادار، گزارش تحقیقاتی ۹۳-۶-۲۰۱۴.
۳. عزیزی، فاطمه؛ سلیمانی، هادی (۱۳۹۸). «معرفی بیت‌کوین و چالش‌های امنیتی آن»، *پدافند غیرعامل*، ش ۴۰.
۴. مددی، مهدی؛ قائمی خرق، محسن؛ شفیعی، قاسم (۱۴۰۰). جستار فقهی حقوقی در مسئله قانونمندسازی ارزشهای رمزنگاری شده»، *مجلس و راهبرد*، دوره ۲۸، ش ۱ (پیاپی ۱۰۵).
۵. میرزاخانی، رضا (۱۳۹۶). *بیت‌کوین و ماهیت مالی - فقهی پول مجازی*، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار، گزارش تحقیقاتی ۹۶-۲۰-۲۰۱۷.
۶. نوری، مهدی؛ نواب‌پور، علیرضا (۱۳۹۷). *مقدمه‌ای بر تنظیم‌گری رمزینۀ ارزشها در اقتصاد ایران*، شماره مسلسل ۱۵۹۳۲، مطالعات اقتصادی مجلس.

ب) انگلیسی

7. Castor, amy (2019). "Spanish authorities: bitcoin ATMs expose hole in AML laws" <https://www.atmmarketplace.com/articles/spanish-authorities-bitcoin-atms-expose-loop-hole-in-aml-laws/>

8. European Central Bank (E.C.B), (2012). "Virtual Currency Schemes." Technical Report, October. Available at <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>
9. FATF (2014). "Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks".
10. FATF (2015). "GUIDANCE FOR A RISK-BASED APPROACH VIRTUAL CURRENCIES".
11. FATF (2020). "INTERNATIONAL STANDARDS ON COMBATING MONEY LAUNDERING AND THE FINANCING OF TERRORISM & PROLIFERATION The FATF Recommendations".
12. Quinlan, Benjamin & Kwan, Yvette (2016). From KYC to KYT, QUINLAN & ASSOCIATES, <https://www.quinlanandassociates.com/wp-content/uploads/2018/03/Quinlan-Associates-From-KYC-to-KYT-new.pdf>.
13. Ruffing T., Moreno-Sanchez P., Kate A. (2014). "CoinShuffle: Practical Decentralized Coin Mixing for Bitcoin" In: Kutylowski M., Vaidya J. (eds) Computer Security - ESORICS 2014. ESORICS 2014. Lecture Notes in Computer Science, Vol 8713. Springer, Cham
14. Strehle, Elias, & Ante, Lennart (2020). "Exclusive Mining of Blockchain Transactions" BRL Working Paper Series No. 13.